

УДК 372.881.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-7-30>**Кіра БАЙША,***orcid.org/0000-0002-4633-7579*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Херсонського національного технічного університету

(Херсон, Україна) bayshakira@gmail.com

Наталія СТЕЦЕНКО,*orcid.org/0000-0001-7465-0426*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Херсонського національного технічного університету

(Херсон, Україна) NataStetsenko@ukr.net

СИНХРОННЕ ТА АСИНХРОННЕ У ПРАКТИЦІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено аналізу стратегії та технології синхронного та асинхронного навчання у практиці дистанційного викладання англійської мови у закладах вищої технічної освіти. В статті обґрунтовується доцільність поєднання обох режимів організації онлайн-навчання, головною метою якого є формування загальнонаціонального доступу до освітніх ресурсів усіх студентів під час пандемії й не тільки. Також зазначається, що вибір засобів (конкретні електронні платформи) і форм організації освітнього процесу в дистанційному режимі (навчальні заняття, консультації, вебінари, онлайн-форуми, віртуальні екскурсії тощо) є, як правило, автономією закладу освіти, а науково-педагогічні працівники більшою мірою визначають методи і доцільність проведення конкретного навчального заняття у синхронному чи асинхронному режимі.

Розглянуто застосування спеціалізованих учительських програм, принципів та трендів світових викладацьких практик поширення матеріалів для навчання англійської мови на цифровій платформі. Проаналізовано ефективність та ризики поєднання синхронного та асинхронного у практиці дистанційного викладання саме іноземної мови, виходячи з основних принципів методики співробітництва.

Стверджується, що поєднання синхронного та асинхронного режимів під час здійснення освітнього процесу з вивчення іноземних мов дистанційно дозволяє: отримати студентам оперативно доступні матеріали, включаючи аудіо, відео, роздатковий матеріал та слайди; сформуванню стійкої зацікавленості у пошуку та вирішенні проблемних питань за обраною спеціальністю в поєднанні з вивченням іноземної мови; мотивувати студентів до вивчення спеціальної та суспільної іншомовної термінології; забезпечити не тільки реалізацію освітніх завдань, а й підтримку студентської спільноти через наявність когнітивного, соціального та навчального елементів.

Ключові слова: дистанційна освіта, синхронне навчання, асинхронне навчання, іноземна мова, заклади вищої технічної освіти.

Kira BAYSHA,*orcid.org/0000-0002-4633-7579*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages

Kherson National Technical University

(Kherson, Ukraine) bayshakira@gmail.com

Natalia STETSENKO,*orcid.org/0000-0001-7465-0426*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages

Kherson National Technical University

(Kherson, Ukraine) NataStetsenko@ukr.net

SYNCHRONOUS AND ASYNCHRONOUS IN THE PRACTICE OF DISTANCE FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION INSTITUTIONS

The article is devoted to the analysis of the strategy and technology of synchronous and asynchronous studying in the practice of distance teaching of English in higher technical education institutions. The article substantiates the expediency of both online learning modes combining, the main purpose of which is to form a nationwide access to educational resources for all students during a pandemic and beyond. It is also noted that the choice of tools (specific electronic platforms) and the organization of the educational process online forms (classes, consultations, webinars, online forums, virtual tours, etc.) is usually the autonomy of the educational institution, and research and teaching staff determine methods and expediency of conducting a specific training session in synchronous or asynchronous mode.

The application of specialized teaching programs, principles and trends of world teaching practices, distribution of materials for teaching English on a digital platform are considered. The efficiency and risks of combining synchronous and asynchronous in the practice of distance teaching of a foreign language are analyzed, based on the basic principles of cooperation methods.

As a result, it is argued that the combination of synchronous and asynchronous modes during the educational process of studying foreign languages remotely allows: to get available materials, including audio, video, handouts and slides by students quickly; to form a deep interest in finding and solving problems on the specialty in combination with learning a foreign language; motivate students to study special and public foreign language terminology; to ensure not only the implementation of educational tasks, but also the support of the student community through the presence of cognitive, social and educational elements.

Key words: distance education, synchronous learning, asynchronous learning, foreign language, higher technical education institutions.

Постановка проблеми. Взаємодія між суб'єктами освітнього процесу в системі «викладач – студент» суттєво впливає на ефективність навчання студентів. За останні кілька десятиліть відбулося колосальне зростання технологічного прогресу, значення чого в освітній галузі для організації такої взаємодії не можна переоцінити. Сьогодні вже доведено ефективність використання електронних ресурсів для підвищення мотивації, реструктуризації змісту освіти, розширення методичних засобів та наближення навчального процесу до сучасних інформаційно-комунікативних реалій у процесі викладання іноземних мов (Лубіна, 2009; Masruddin 2018; Sulistyani, Riwayatiningsih, 2020). Істотною перевагою застосування електронного навчання серед інших технологій навчання визначається його висока атрактивність для студентів (Ahmadi, 2018).

Сучасні глобальні виклики, спричинені пандемією Covid-19, визначили технології дистанційного навчання за допомогою інформаційно-комунікативних технологій фактично єдиною і найкращою альтернативою традиційному навчанню. Понад 1,5 млрд дітей та молоді у 188 країнах світу мусили залишатися вдома через зачинення шкіл та вищих навчальних закладів під час спалаху коронавірусу (Affouneh et al., 2020). Зачинення навчальних закладів порушило навчальний процес, тому більшість шкіл та університетів перейшли до навчання в онлайн-режимі (Farrah, al-Bakry, 2020), тобто перейшли від традиційних методів до електронного навчання у світлі нових надзвичайних ситуацій. Такі умови вимагають

пошуку нових підходів та ставлень викладачів до комунікації навчальних матеріалів та між учасниками освітнього процесу, що забезпечується через передання і здобуття будь-якої інформації у синхронному або асинхронному режимі.

Аналіз досліджень. Взаємодія, що виникає у ситуації дистанційного електронного навчання, має свої особливості, тому в останні десятиріччя все більше досліджень присвячені спробам оцінити шляхи електронної освітньої діяльності та способи підвищення її ефективності (Zhang, Nunamaker, 2003; Shahabadi, Uplane, 2015; Perveen, 2016; Affouneh et al., 2020; Farrah, Al-Bakry, 2020 тощо). Необхідно зазначити, що для багатьох викладачів мов Інтернет і сучасні можливості інформаційно-комунікативних технологій принесли нескінченну кількість автентичних, реальних, сучасних матеріалів у класи. Таке включення інтернет-матеріалів до мовних кабінетів багато в чому покращило навчання та викладання та дозволило багатьом студентам стати критичними мислителями у навчанні (Deni Ann, Zainor Izat Zainal 2009). Інтернет-матеріали, які можна використовувати в мовних кабінетах, можна отримати не лише з різних надійних веб-сайтів, а й із засобів комунікації, таких як електронні листи, групи новин та тексти, а також аудіо- та відеоконференції. Оцифровані тексти, отримані за допомогою вкладень електронною поштою, також можуть бути творчим ресурсом для вчителів мови. Більшість із цих текстів можна модифікувати та адаптувати під різні рівні та типи учнів.

Оглядове дослідження (Sulistiyani, Riwayatiningsih 2020), присвячене вивченню процесу взаємодії в контексті онлайн-навчання в класі, в якому англійська мова вивчається як іноземна, представило результати аналізу різноманітних стратегій/інструментів викладачів та внесок цих стратегій у вивчення мови студентами упродовж взаємодії онлайн та офлайн. Результатом аналізу стало те, що більшість викладачів використовують синхронну та асинхронну взаємодію в онлайн-класі та змішане навчання, в якому викладач-студенти, студент-студент, студент-викладач та студентська спільнота навчаються шляхом обговорення, дискусій. Ця стратегія надається викладачем, щоб дати студентам можливість долучитися до спілкування, співпраці, взаємодії та участі. Вважається, що ця стратегія може залучити студентів до розвитку можливостей вивчення мови, тому це може бути гарною моделлю для кращої практики спілкування надалі в аудиторії.

До сучасних трендів світових викладацьких практик можна зарахувати застосування спеціалізованих учительських програм в Instagram, зокрема TeacherGrams. Результати дослідження їх ролі у вивченні англійської мови (Resyadi, 2020) показали, що вчительські програми здатні перетворити Instagram на інтерактивний інструмент навчання під час вивчення англійської мови. Існування таких учительських програм стало корисним інструментом для поширення навчальних матеріалів і сформувало цінний ресурс для людей, які викладають та вивчають англійську мову на цифровій платформі, особливо в Instagram (Resyadi 2020).

Викладання іноземної мови з використанням технологій електронного навчання навіть за відсутності глобальних ризиків засвідчує підвищення ефективності процесу навчання (Mutambik, Ibrahim, 2018), що ставить перед науковцями і практиками численні завдання з удосконалення методичного арсеналу і пошуку нових шляхів здійснення освітнього процесу в синхронному або асинхронному режимі електронного навчання.

Мета статті – розглянути стратегії та технології синхронного та підкріплювального асинхронного навчання у практиці дистанційного викладання англійської мови у закладі вищої технічної освіти.

Виклад основного матеріалу. В оновленій редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014) визначено сучасні тенденції в підготовці майбутніх фахівців, спрямовані на формування компетентної, комунікативно підготовленої особистості, здатної до майбутньої професійної діяльності. Водночас подано визначення дис-

танційної форми як індивідуалізованого процесу здобуття освіти, що відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (Про вищу освіту, 2014). Науково-педагогічні працівники, виходячи з цього, мають обирати належні стратегії та технології навчання, що повинні забезпечувати процес здобуття освіти певного рівня, формуючи особистість, яка могла б конкурувати у сучасному світі та відповідати вимогам міжнародної спільноти. Свого часу в Україні були створені спеціальні методичні центри: Український центр дистанційної освіти (Київ), Інститут дистанційних технологій навчання (Київ), проблемна лабораторія дистанційного навчання (Харків) та багато інших організацій для дослідження саме цих питань.

Зазначимо, що вибір засобів (конкретні електронні платформи) і форм організації освітнього процесу в дистанційному режимі (навчальні заняття, консультації, вебінари, онлайн-форуми, віртуальні екскурсії тощо) є, як правило, автономією закладу освіти, а науково-педагогічні працівники більшою мірою визначають методи і доцільність проведення конкретного навчального заняття у синхронному чи асинхронному режимі.

Зрозуміло, що основою здійснення дистанційного навчання стало запровадження електронного навчання (E-learning), під яким у найпростішому визначенні розуміють викладацьку діяльність, що виконується за допомогою Інтернет-технологій, без необхідності того, щоб учитель і учень перебували в одному фізичному середовищі одночасно (Zhang, Nunamaker, 2003). Коли викладацька діяльність здійснюється в середовищі електронного навчання, то багато альтернатив, таких як дистанційне навчання, онлайн-навчання, синхронне, асинхронне, змішане, мобільне тощо, можуть бути реалізовані (Zhang, Nunamaker, 2003; Лубіна, 2009; Shahabadi, Uplane, 2015; Perveen, 2016; Ковальчук, 2017; Farrah, Al-Bakry, 2020 тощо). Загалом, середовище онлайн-навчання класифікують за такими трьома складниками, як синхронне навчальне середовище, асинхронне навчальне середовище та гібридне навчальне середовище (Perveen, 2016).

Протягом останнього року, зважаючи на всевітню кризу у сфері охорони здоров'я, у закладах вищої освіти України і світу навчання відбувається за змішаною формою. Зауважимо, що змішане навчання поєднує найкращі підходи синхронного та асинхронного навчання для досяг-

нення конкретних освітніх цілей. Синхронна діяльність означає спілкування між викладачами та студентами в режимі реального часу (лекції та дискусії). У наявних дослідженнях підхід синхронного навчання визначається як навчання в режимі реального часу, яке планується заздалегідь (Shahabadi & Uplane, 2015). Це означає, що навчальну діяльність здійснюють викладач та студенти одночасно, що забезпечують такі засоби масової інформації, як відеоконференція та чат.

У процесі синхронного навчання викладач і студент одночасно беруть участь у навчальному процесі, але територіально вони роз'єднані. Синхронне навчання дає змогу моделювати звичний навчальний процес. Синхронне навчання схоже на класичну модель навчання у вищому навчальному закладі, але відрізняється тим, що учасники онлайн-сесії перебувають на суттєвій відстані один від одного. Асинхронне навчання передбачає роботу викладача та учня у різний час, а також за індивідуальними обставинами й уподобаннями (Ковальчук 2017).

Довготривалі вимушені карантини вимагають упровадження сучасних засобів навчання та використання мережі Інтернет, що суттєво відрізняє можливість включення студентів до керованого дослідження, практичних занять та критичного мислення, що завжди було центральними компонентами освіти, особливо технічної. Це може бути ефективним завдяки використанню інтерактивних та активних технологій у практиці роботи із сучасними студентами, джерелом знань яких стають не тільки викладачі та професійна література, а й спеціальні теле-, відео-, аудіо-ресурси та позиції співрозмовників, що потребують осмислення та власного трактування. Сучасні професійні комунікації (пасивні й активні (частіше другі)) вимагають досконалого знання іноземних мов (принаймні однієї), що на певному етапі ускладнює процес спілкування. Тому найголовнішим є знаходження чітких поєднань стратегій, що відповідають цілям курсу та результатам навчання, що має виявити та виправити помилки.

Навчальні заклади під час карантинних заходів адаптували різні режими онлайн-навчання, проте використання синхронних онлайн-дискусій у викладанні англійської мови були суттєво обмежені на перших етапах. А. Rinekso та М. А. Bukhori (2020) провели дослідження, яке було спрямоване на вивчення сприйняття та проблем студентів університетів EFL щодо використання синхронних онлайн-дискусій. Застосовуючи віртуальні спостереження та напівструктуровані інтерв'ю, у цьому дослідженні дані базувались на трьох

доменах типів спілкування для електронного навчання: змісті, плануванні завдань та соціальної підтримці. Результати показали, що студенти позитивно відгукнулись на використання синхронних онлайн-дискусій. Вони вважали, що синхронне обговорення в Інтернеті – це ефективний режим викладання, під час якого щодо узгодження та планування завдань, думки, запитання та відповіді можна легко дискутувати. Крім того, вони могли вдосконалити критичне мислення та навички письма, а також отримати соціальну підтримку. Водночас проблеми становили погане з'єднання з Інтернетом та нерозуміння завдань, що виконувались в асинхронному режимі.

Викладачі намагаються якомога ефективніше поєднувати дистанційний режим навчання та аудиторну роботу, виходячи з умов карантину. Викладання іноземної мови потребує постійної взаємодії викладача та студентів, тому пасивна модель організації навчання можлива тільки у 20%, решта ж має належати активній: пасивна – студент виступає в ролі пасивного слухача (лекція-монолог, демонстрація, пояснення нового матеріалу); активна – студент є активним суб'єктом навчання (Годованець, Леган, 2017). В активній моделі може бути реалізовано навчання іноземних мов як неінтерактивно (самостійна робота, виконання вправ, творчих завдань), так й інтерактивно, тобто в умовах постійної й активної взаємодії (діалогу) всіх суб'єктів навчання (робота в парах, дискусія, бесіда, фронтальне опитування тощо). У системі активного навчання виділяють такі основні принципи методики співробітництва (Глушок 2010: 57):

1) позитивну взаємозалежність (група досягає успіху за умови гарного виконання завдань кожним студентом);

2) індивідуальну відповідальність (працюючи в групі, кожен студент виконує своє завдання, що відрізняється від інших);

3) однакову участь (кожному студентові надається однаковий за обсягом час для ведення бесіди або завершення завдання);

4) одночасну взаємодію (всі студенти залучені до роботи).

У разі таких варіантів необхідно обрати для онлайн-навчання синхронний та асинхронний режими взаємодії. **Синхронний режим передбачає** взаємодію між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники **одночасно** перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відеоконференції. Інакше кажучи, це проведення заняття в режимі реального часу в обраному

цифровому середовищі. **Асинхронний режим означає взаємодію між суб'єктами дистанційного навчання, за якої учасники взаємодіють між собою із затримкою в часі, застосовуючи при цьому інтерактивні освітні платформи, електронну пошту, форуми, соціальні мережі тощо.**

У практиці дистанційної організації освітнього процесу в Херсонському національному технічному університеті за допомогою електронної освітньої платформи Moodle, зокрема у викладанні англійської мови, найбільш ефективними виявились такі основні методичні підходи і прийоми роботи:

– для використання у асинхронному режимі: виконання тренувальних лексичних та граматичних вправ, робота з профільними текстами (перед та післятекстові вправи), написання доповідей, заповнення таблиць, аудіювання – що виявилось більш комфортним та мінімально стресовим для студентів, але не сприяло розвитку позитивного клімату в колективі;

– для використання у синхронному режимі: застосування технологій перевернутого класу (flipped class), активних методів навчання (методи головоломки (Jigsaw method), акваріуму (Fishbowl

method), роздуму та обміну думками у парах (Think-pair-share method), словесного кафе (Word café method), аудіювання з елементами пошуку (Detective story) та ін.) – це показало здатність студентів технічного університету до глибокого аналізу, потреби у ретельній спеціальній підготовці, згуртованості, активного та швидкого мислення, взаємоповаги та взаємодопомоги.

Висновки. Отже, можемо стверджувати, що поєднання синхронного та асинхронного режимів під час здійснення освітнього процесу з вивчення іноземних мов дистанційно дозволяє:

– сформувати стійку зацікавленість у пошуку та вирішенні проблемних питань за обраною спеціальністю в поєднанні з вивченням іноземної мови;

– мотивувати студентів до вивчення спеціальної та суспільної іншомовної термінології;

– отримати студентам оперативно доступні матеріали, включаючи аудіо, відео, роздатковий матеріал та слайди;

– забезпечити не тільки реалізацію освітніх завдань, а й підтримку студентської спільноти через наявність когнітивного, соціального та навчального елементів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Affounch S., Salha S., Khlaif Z. Designing Quality E-Learning Environments for Emergency Remote Teaching in Coronavirus Crisis. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*. 2020. Vol. 11. URL: <https://doi.org/10.30476/ijvlms.2020.86120.1033>
- Ahmadi Dr. The Use of Technology in English Language Learning: A Literature Review. *International Journal of Research in English Education*. 2018. Vol. 3. P. 115–125. URL: <https://10.29252/ijree.3.2.115>
- Deni A., Zainal Z. Authentic materials for the language classroom: digitised texts via email attachments. *The English Teacher*. 2009. Vol. XXXVIII, P. 111–121.
- Farrar M., Al-Bakry G. Online learning for EFL students in Palestinian universities during Corona pandemic: advantages, challenges and solutions. *Indonesian Journal of Learning and Instruction*. 2020. Vol. 3. P. 65–78.
- Глушок Л.М. Застосування інтерактивних методів при викладанні англійської мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Педагогічний дискурс. 2010. Серпень. С. 56–59.
- Годованець Н. І., Леган В. П. Короткий огляд інтерактивних методів навчання іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1 (40), С. 60–62.
- Ковальчук В. І. Синхронне та асинхронне навчання як стратегія сучасної освіти. Україна-Німеччина: горизонти освіти і культури (до 120-річчя Національного університету біоресурсів і природокористування України): Зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. 23–24 листопада 2017 р. Київ : Мілленіум, 2017. С. 119–120.
- Лубіна Є. Мобільне навчання у дидактиці вищої школи. *Вісник Львівського ун-ту. Серія: Педагогіка*. 2009. Вип. 25. Ч. 2. С. 61–66
- Masruddin M. The Importance of Using Technology in English Teaching and Learning. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*, 2018. Vol. 2(2). URL: <https://doi.org/10.24256/ideas.v2i2.36>
- Mutambik I. The Role of E-learning in Studying English as a Foreign Language in Saudi Arabia: StudentsвЂ™ and TeachersвЂ™ Perspectives. *English Language Teaching*. 2018. Vol. 11. P. 74. <https://doi.org/10.5539/elt.v11n5p74>
- Perveen A. Synchronous and Asynchronous E-Language Learning: A Case Study of Virtual University of Pakistan. *Open Praxis*. 2016. Vol. 8 (1) URL: <https://doi.org/10.5944/openpraxis.8.1.212>
- Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII / Редакція від 25.09.2020/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#top>
- Resyadi, H. Teachergrams: A New Trend of Teaching and Learning English. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*. 2020. Vol. 8. URL: <https://doi.org/10.24256/ideas.v8i1.1323>
- Rineksa A. & Bukhori M.A. Synchronous online discussion: Teaching English in higher education amidst the Covid-19 pandemic. *JEES. Journal of English Educators Society*. 20205. P. 155–162. URL: <https://doi.org/10.21070/jees.v5i2.646>

15. Shahabadi M. & Uplane M. Synchronous and Asynchronous e-learning Styles and Academic Performance of e-learners. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 176. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.453>.
16. Sulistyani S., Riwayatningsih R. Modeling Online Classroom Interaction to Support Student Language Learning. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*. 2020. Vol. 8. P. 446–457. URL: <https://doi.org/10.24256/ideas.v8i2.1610>
17. Zhang D. & Nunamaker J. Powering E-Learning In the New Millennium: An Overview of E-Learning and Enabling Technology. *Information Systems Frontiers*. 2003. Vol. 5. P. 207–218. URL: <https://doi.org/10.1023/A:1022609809036>

REFERENCES

1. Affounch S., Salha S., Khlaif Z. Designing Quality E-Learning Environments for Emergency Remote Teaching in Coronavirus Crisis. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*. 2020. Vol. 11. <https://doi.org/10.30476/ijvlms.2020.86120.1033>
2. Ahmadi Dr. The Use of Technology in English Language Learning: A Literature Review. *International Journal of Research in English Education*. 2018. Vol. 3. P. 115-125. <https://10.29252/ijree.3.2.115>
3. Deni A., Zainal Z. Authentic materials for the language classroom: digitised texts via email attachments. *The English Teacher*. 2009. Vol. XXXVIII, P. 111-121.
4. Farrah M., Al-Bakry G. Online learning for EFL students in Palestinian universities during Corona pandemic: advantages, challenges and solutions. *Indonesian Journal of Learning and Instruction*. 2020. Vol. 3. P. 65-78.
5. Hlushok L.M. Zastosuvannia interaktyvnykh metodiv pry vykladanni anhliiskoi movy u Khmelnytskii humanitarno-pedahohichnii akademii. [The Usage of Interactive Methods of Teaching English in Khmel'nyts'kyi Humanitarian Pedagogical Academy] *Pedahohichniy diskurs*. 2010. Serpen. S.56-59. [in Ukrainian]
6. Hodovanets N. I., Lehan V. P. Korotkyi ohliad interaktyvnykh metodiv navchannia inozemnoi movy. [Brief overview of interactive methods of foreign language teaching]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota»*. 2017. Vyp. 1 (40), S. 60-62. [in Ukrainian]
7. Kovalchuk V. I. Synkhronne ta asynkhronne navchannia yak stratehiia suchasnoi osvity. [Synchronous and asynchronous learning as a strategy of modern education]. *Ukraina-Nimechchyna: horyzonty osvity i kultury (do 120-richchia Natsionalnoho universytetu biosursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy): Zb. nauk. prats mizhnar. nauk.-prakt. konf. 23-24 lystopada 2017 r. Kyiv: Millenimum, 2017. S. 119-120. [in Ukrainian]*
8. Lubina Ye. Mobilne navchannia u dydaktytsi vyshchoi shkoly. [Mobile learning in didactics of higher education]. *Visnyk Lvivskoho un-tu. Serii: Pedahohika*. 2009. Vyp. 25. Ch. 2. S. 61-66 [in Ukrainian]
9. Masruddin M. The Importance of Using Technology in English Teaching and Learning. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*, 2018. Vol. 2(2). <https://doi.org/10.24256/ideas.v2i2.36>
10. Mutambik I. The Role of E-learning in Studying English as a Foreign Language in Saudi Arabia: StudentsvB™ and TeachersvB™ Perspectives. *English Language Teaching*. 2018. Vol. 11. P. 74. <https://doi.org/10.5539/elt.v11n5p74>
11. Perveen A. Synchronous and Asynchronous E-Language Learning: A Case Study of Virtual University of Pakistan. *Open Praxis*. 2016. Vol. 8 (1) <https://doi.org/10.5944/openpraxis.8.1.212>
12. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01 lypnia 2014 roku № 1556-VII [Law on Higher Education] / Redaktsiia vid 25.09.2020, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#top> [in Ukrainian]
13. Resyadi, H. Teachergrams: A New Trend of Teaching and Learning English. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*. 2020. Vol. 8. <https://doi.org/10.24256/ideas.v8i1.1323>
14. Rinekso A. & Bukhori M.A. Synchronous online discussion: Teaching English in higher education amidst the Covid-19 pandemic. *JEES. Journal of English Educators Society*. 2020. P. 155-162. <https://doi.org/10.21070/jees.v5i2.646>
15. Shahabadi M. & Uplane M. Synchronous and Asynchronous e-learning Styles and Academic Performance of e-learners. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 176. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.453>.
16. Sulistyani S., Riwayatningsih R. Modeling Online Classroom Interaction to Support Student Language Learning. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*. 2020. Vol. 8. P. 446-457. <https://doi.org/10.24256/ideas.v8i2.1610>
17. Zhang D. & Nunamaker J. Powering E-Learning In the New Millennium: An Overview of E-Learning and Enabling Technology. *Information Systems Frontiers*. 2003. Vol. 5. P. 207-218. <https://doi.org/10.1023/A:1022609809036>